

ČASOPIS S PODOBAMI ZA SLOVENSKO MLADINO.

Štev. 3.

V Ljubljani, 1. marcija 1889.

Leto XIX.

Naročilo.

eži, leži ravno polje,
Ravno polje, plodno polje.

Na polji hišica stoji,
V njej stara mamica živi.

Kaj zrè v daljino jej okó,
Kaj lice jej bledí takó?

Pozval jej sina v boj je cár,
Naš car, vladár, naš gospodár.

Oj vrne li se še kedáj,
Sem k mamici v domači kráj?

Vsaj čaka njega dan na dán,
Daj Bog, da ne bi ga zamán!

* * *

Na jug pa lastovke leté,
V odhód veselo gostolé.

Njim mamica takó velí,
Takó velí in govóri:

„Oj lastovk milih broj krilát,
Kaj prosim jaz te tisočkrát.

Čez sinje ti letiš morjé
V neznane, daljne nam zemljé.

Oj tjá odšel je sinček moj,
Za carja mi v krvavi boj.

Pozdravi ga, poprašaj ga,
Če bom ga skoraj videla.

Vsaj njega čakam dan na dán,
Daj Bog, da ne bi ga zamán!“

In dalje lástovke leté,
Leté in tožno gostolé.

* * *

Priplúla zopet je vzpomlád,
A nij vojak se vrnil mlád.

Ga mati čaka dan na dán,
Daj Bog, da ne bi ga zamán!

A lastovke nazaj leté,
V odgovor stárici golčé:

„Ne čakaj več ga dan na dán,
Vsaj čakala bi ga zamán.

Končán je pač krvavi boj,
Domóv se vrnil hrabri roj.

A sinček tvoj je tam ostal
Za carja je življenje dal.

Na bojnem polji mirno spí,
Nikdar se več ne prebudí.“

V odgovor lástovke golčé,
Golčé in dalje spet leté.

A mati čaka dan na dán,
Čeravno vé, da bo zamán.

V daljino tjà jej zré okó,
A lice smrtno jej bledó. —

Čez nekaj dni pa zvon glasán,
Glasí se tožno čez raván.

Kropili in molfli so,
Ženico v grob nosili so.

Ga čakala je dan na dán,
Pa čakala ga je zamán.

Janko Barlé.

Prve vijolice.

I.

Jesen je. Žalostna, hladna jesen. A za ubogo Smiljko také žalostna kakor nikomur. Dobra njena mati leží vže dalje bolna na trdej in pustej postelji v mrzlej sobi brez kake pomoči. Vrhu tega muči glad in béda njo in njeno hčerko, ki stoji bridko se jokajoč ob njenej postelji.

Za siromaka se pač malo kdo briga, malo kdo umeje njegovo uboštvo, žalost in trpljenje. In ali je tudi mogoče, da bi taki, ki živé vse svoje življenje v zadovoljnosti ter imajo vsega več kakor dosti, razumeli kaj je uboštvo, béda in trpljenje! . . . Majhen, dà le majhen del tega, kar imajo imoviti ljudje preveč za svoje vsakdanje potrebe, izdalo bi mnogo, zeló mnogo, da se utolaži glad in odpomore največjemu pomanjkanju v tej ali ónej siromašnej družini.

Kadar v tako siromašno družino pritisne še bolezen, nu potlej so pač črni, žalostni dnevi v takej hiši. Mnogo, zeló mnogo jih žalostno pogine v največjej bédi, ker jim nedostaje milosrénosti in usmiljenja denašnjega svetá. Redko kdaj se najde pravo človeško srcé, ki v zadovoljnosti in sreči pozná tudi bédo in trpljenje svojega bližnjega.

V takem uboštvu in brez vse človeške pomoči je ležala dobra Smiljkina mati . . . In kako rada bi jej Smiljka pomagala, če bi mogla! . . .

Žalostna gre nekega popóldne v bližnji gozdek, da bi nabrala sladkih korenin za ubogo, bolno mater. Ves pot se je jokala. Takó jo sreča nek gospod, kateremu se deklica zeló smili. Vpraša jo:

— Čimu se jokaš, dete moje?

Smiljka stopivši k neznanemu gospodu, poljubi mu roko, in reče:

— Oh, mati moja, mati . . .

— Ali ti je mati umrla, vpraša jo gospod.

— To ravno nè — odgovori Smiljka — ali bolna je, zeló bolna in pomoči nima od nikoder . . .

— Pelji mene, dete moje, do svoje matere, jaz jej pomagam . . .

Kdo je bil tega bolj vesel kakor uboga Smiljka. Zopet poljubi gospodu roko in ga odpelje v ubožno hišo, kder je ležala njena mati.

Gospod je bil mestni zdravnik in zeló dobrega sreća. Takój ukrene vse potrebno, da dobi Smiljkina mati pomoč. Oj kako vesela je bila zdaj uboga Smiljka, vesela kakor še nikoli poprej. Njnjej dobrej materi se je jelo zdravje po malem boljšati in do Božiča je bila popolnem zdrava . . .

II.

Dan na dan je Smiljka premišljevala, kako bi se mogla dostojno zahvaliti ónemu dobremu gospodu, ki je z božjo pomočjo rešil njeno mater gotove smrti. Dobro si ga je zapómnela in kadar koli ga je srečala na ulici, vselej mu je poljubila roko. Mislila je tudi, kako bi mu splela kake lepe nogavice, nù sirota ni imela potrebnih stvari za to.

Nekega dne je bila Smiljka na vrtu in zopet mislila na to, kako bi se zahvalila dobrotnemu gospodu za njenej materi izkazano pomoč. Bilo je zgodaj v vzpomladi. Zdajci jej pade nekaj na um. Razveseli se in vzklikne:

— Vijolice! vijolice! . . . Hitro se pripogne do puste še gredice ter jame nabirati prve vijolice, ki so se to vzpomlad razcvetele in kaj prijetno duhtele. Njena nedolžna ličeca so kar zažarela od radosti in veselja. Z nežnimi prstki naredi lep šopek iz dehtečih vijolic, katere misli odnesti svojemu dobrotniku, da mu pokaže svojo hvaležnost in spoštovanje.

III.

Mati Smiljko lepo obleče in odpelje do zdravnikovega stanovanja.

Smiljka stopi v sobo in oddá evetice svojemu dobrotniku.

V tem priskače iz stranske sobe zdravnikova hčerca Rožica, pohiti k Smiljki ter jo objame, kakor jej je mati naročila.

Deklici sta se ves dan skupaj igrali in še le zvečer je prišla Smiljkina mati po svojo hčerko, da jo odvede domóv. Oj da bi videli, kako je jokala Rožica in prosila roditelje svoje, da bi ostala Smiljka tudi čez noč pri njej in spala v njenej sobi.

In res je ostala Smiljka od tega dne pri zdravnikovih, ki so odslej tudi za njeno mater skrbeli. Z Rožico ste hodili skupaj v šolo ter se odlikovali v vsem, kar je lepega in dobrega.

In kdo je bil povod, da sta si bili prijateljici ves čas svojega življenja? . . .

Smiljkino darilce iz hvaležnosti — prve vijolice . . .

(Po Jos. Milakoviću prev. I. T.)

Zrno kakor kokošje jajce.

(Spisal grof Leo Tolstoj; z ruskega preložil J. Barlè.)

troci našli so v jarku stvarco kakor kokošje jajce, z grabenčkom po sredi, podobno zrnu. Pri otrocih videl je stvarco popotnik, kupil jo od njih za peták (denár od pet kopejk), odnesel jo v mesto in prodal carju za redkost.

Car pozval je modrijane in jim zapovedal, da mu povedó, kakšna je ta stvarca, je li to jajce, ali je zrno. Mislili so, mislili modrijani — ali niso mogli odgovoriti.

Ležala je stvarca na oknu, prišla je kokoš, začela kljuvati — prekljuvala je kožo; vsi so videli, da je zrno. Prišli so modrijani in rekli carju: „Ta stvarca je rženo zrno.“

Začudil se je car in zapovedal, da mu povedó, kje in kedáj je to zrno rodilo. Mislili so, mislili modrijani, iskali po knjigah — ničesar niso našli. Prišli so k carju in mu rekli: „Ne moremo odgovoriti. V naših knjigah se nikjer ničesar ne piše, poprašati moramo kmete, morda je kateri od starcev slišal, kedáj in kje so tako zrno sejali.“

Poslal je car po starčka kmeta in zapovedal, da ga k njemu privedó. Našli so starčka kmeta in ga pripeljali k carju. Prišel je starček star, škrbast, komaj je prilezel ob dveh palicah.

Pokazal mu je car zrno, ali starček ni več niti dobro videl, nekoliko ga je razgledal, nekoliko z rokama pretípal. Car ga je počel izpraševati: „Ne veš li kumek, kje je tako zrno rastlo? Mogoče, da si ti sam na svojem polji tako zrno sejal? Ali si pa kupoval tako zrno?“

Starček bil je gluh, komaj — komaj je zaslišal, komaj — komaj je razumel besede carjeve. In odgovoril je carju: „Nè, tako zrno ni sejač na svojem polji sejal, želec ga ni žel, kupec ga ni kupoval. Ko smo kupovali žito, bilo je ravno tako drobno, kakor danes. Vender — govoril je — poprašal bodem svojega očeta — mogoče, da je on slišal, kje je tako zrno rodilo.“ —

Poslal je car po starčevega očeta in zapovedal, da ga pripeljejo k njemu. —

Našli so tudi starčevega očeta in ga pripeljali k carju. Prišel je sivi starček, opiraje se ob jedno palico. Car pokazal mu je zrno. Starček je dobro videl in zrno pozorno pregledal. Car ga je začel izpraševati: „Ne veš li, strijček, kje je tako zrno rodilo? Mogoče, da si ti sam na svojem polji tako žito sejal? Ali so pa v tvojem veku kje kupovali tako zrno?“

Starček je dobro slišal in razumel carja bolje od sina. — „Nè, tako zrno ni sejač na svojem polji sejal, želec ga ni žel, a kupec ga ni kupoval, ker v mojem veku še denarjev ni bilo. Vsi so se ob svojem kruhu hranili, a v sili — drug drugemu delili. Ne vem, kje je tako zrno rodilo. Naše žito bilo je sicer debeleje in rodneje, vender takega nisem še videl. Čul sem pa od svojega očeta — tačas rodilo je žito še bolje od našega — da je bilo debeleje in rodneje. Treba bi bilo njega poprašati.“ —

Poslal je car po starčevega očeta. Našli so tudi njega in ga pripeljali k carju. Prišel je starček k carju brez palice, prišel je lahko, oči imel je svetlejše, a glas razumljivejši. Car pokazal je dedeku zrno. Pogledal ga je dedek, obrnil ga sem,

obrnil tjà. — „Dolgo — govoril je — nisem videl starega žita!“ — Zagriznil ga je malo in veselo vzkliknil:

— Dà, dà, to je pravo, baš óno! —

— Povej mi dedek, kje in kdaj je tako zrno rodilo? Mogoče, da si sam na svojem polji tako zrno sejal? Mogoče, da si ga pa takrat kje od ljudij kupoval? —

In odgovoril je starček: „Tako žito je takrat v mojem veku vedno rodilo. S takim žitom sem sebe in svojece hranil, tako žito sem sejal, tako žito žel, tako žito mlatil.“ —

A car ga je poprašal: „Povej mi no dedek, si li ti tako žito kupoval, ali si ga pa na svojem polji sejal?“

Nasméhnil se je dedek: „V mojem veku — govoril je — ni mogel nihče si takega greha izmisliti, da bi žito kupoval in prodajal. Za denarje ni se ni znalo, a žita imel je vsakdo po volji.“ —

Car ga je pa poprašal: „Pa povej mi vender dedek, kje si tako žito sejal in kje je bilo tvoje polje?“

A dedek mu je odgovoril: „Moje polje bila je — zemlja božja. Kjer sem izoral — tam mi je bilo polje. Zemlja bila je vseh, nobeden je ni nazival svojo. Svojim zvali smo samó trud.“

„Pa odgovori mi,“ dejal je car „še na dve vprašanji. Prvo: kako to, da je popreje tako zrno rodilo, — drugo: zakaj je tvoj vnuk prilezel ob dveh palicah, tvoj sin ob jednej; a ti, evo, prišel si povse lahko, tvoje oči so svetlejše, zobjé močnejši, a glas jasen in prikupljivejši? Kako je vender to, povej mi dedek?“

In odgovoril je starček: „To je zató, ker so ljudjé prenehali od svojega truda živeti — a počeli po tujem hrepeneti. Nekdaj niso takó živeli; nekdanj živeli so po božjej postavi: na svojem so gospodarili, a s ptujim se niso okoríščevali.

Lastovke.

„Mrzel veter tebe žene
Drobna ptičica od nas,
Ki iz lipice zelene
Si mí pela krátek čas.“

(Orožen.)

Zadnje poljske pridelke dovaževali so domóv. Vreme je bilo oblačno in otožno, povsod si videl, da ni več daleč do zime. Veter je pihal, a porumenélo listje padalo je tiho, tiho na zemljo. List za listom je padal . . . vzpomladi lepo zelen, svež, zdaj rumen, suh, padel je na zemljo. Pogledal si doli na polje, kako pusto in žalostno je bilo zdaj. Vzpomladi, ko je vetrič prepihaval, zibalo se je zeleno žito kakor morsko valovje, po letu zlatilo je polje rumeno klasje, a zdaj . . . kako jednolično, kako otožno je bilo zdaj. Kamor si pogledal, povsod óno mrtvo rumenílo, katero ti vliva žalost v srcé . . .

Dováževali so tedáj zadnje pridelke s polja domóv. Po zraku letale so brze lastovke, vender ne takó urno, kakor navadno, počasi so letale, saj so tudi one

čutile, da je zima na vratih. Zapustiti jim je bilo kraj, kjer jim je stalo rodno gnezdece, kjer so prebivale vse poletje. Podati se jim je bilo na daljno, daljno potovanje, v južne, neznane zemlje, kdo vé, vrnejo li se še kdaj nazaj — — —

Martinčev ded sedel je na klopi pred hišo in zadovoljno gledal, kakó so dovaževali zadnje pridelke s polja domóv. — „Obilo nam je letos dragi Bog polje blagoslovil“ — dejal je veselo in pogledal k nebu, a na nagubanem lieu mu je počival izraz, poln mirú, hvaležnosti in zadovoljstva — „hvala bodi mu na njegovih darovih! Ne bodemo pomanjkanja trpeli.“ —

Pogledal je starček k višku in zagledal je nekoliko lastovk, katere so se na daljni pot odpravljale. — „Lastovke gredó od nas — dejal je — seveda čas je vže, kmalu bodemo imeli zimo. Oj kako hitro čas mine, saj ni davno, kar so prišle iz daljnih južnih dežel in glej, danes nas zopet zapuščajo. Dà, dà, — hitro potekajo leta . . . Tudi meni bode skoraj čas . . . meni. Seveda star sem vže, slab . . . prišla so leta.“ —

— „Ne govorite vender takó, dragi dedek“ — govorila je Anica, njegova unukinja, rudečelično dekletce — „dosti ste še trdni, pa zapustili nas tudi še ne bode.“

— „Vže prav“ — nasmehne se jej dedek — „leta so leta in moja so tudi vže prišla. Mnogokrat sem vže lastovke gledal, kako so oddajale in prihajale in vender se mi zdi, da jih letos zadnjikrat gledam. Ne vidiš li, kako dolgo se od mene poslavlajo, te preljuje ptičice? Mogoče zadnjikrat!“ — — —

Obmolknil je starček, zamislil se, a v očesih zalesketale so mu solzé . . .

* * *

Prišla je zopet lepa vzpomlád. Sneg je kopnel, prikazovalo se je zelenilo, pokazale so se cvetice in v lepo, pisano obleko se je obleklo polje in log. Tudi ptičice so se vže povračevale iz daljnih krajev in si iskale svojih starih gnezdic.

Bil je lep vzpomladanski dan. Solnčeece je sijalo tako ljubó, tako milo, kakor bi hotelo vso zemljo razveseliti. In vender si videl v naši vasi kaj malo veselih obrazov. Vsi vaščanje so se zbirali pred Martinčevo hišo, da izkažejo milemu pokojniku zadnjo čast. — — —

Počasi se je pomikal dolg sprevod na pokopališče. Žalosten glas zvonov se je prelival tako milo in tožno po lepej naravi — — —

Spuščali so v črno zemljo milega pokojnika — Martinčevega dedeka. Vsem pogrebcom so lesketale v očeh svitle solzé, — saj so ga vsi ljubili. A tam od juga je letelo nekoliko ptičic, njih veselo cvrčanje se je čulo po cvetočej naravi — čulo se je tudi na pokopališče, kjer so pokopavali Martinčevega dedeka. Bile so prve lastovke, ki so se vračale v našo vas — — — —

Janko Barle.

Deteta zlate sanje.

Mati:

„Večerni mrak se storil je
Vže luna vstaja na višave,
Sè stolpa zvon zaoril je
Nebeški glas „Marija ave“,
Počivat pojdi dete malo
Vže je napočil pravi čas,
Za danes delo si končalo,
Molitev moli še na glas.“

Moli:

„Angelček božji, ti váruh si moj
Po višjej dobroti jaz varvanec tvoj,
Pri postelji mojej na stráni mi stoj
In čuvaj, in váruj me zlêga nocój.“

Mati:

„Zaziblje te krilatec zlati
In noč pri tebi prebedí;
Ko te prekriža skrbna mati,
Od tebe vsako zlò zbeži;
In Bog ti dal bo mirno spanje,
Da pridobiš si novo moč,
Mej spanjem dal ti zlate sanje,
Zaspančkaj dete, lahko noč!“

Sanje:

Dan se je nagnil in noč je prišla,
Vlegla na zemljo se črna temà,
Zvezdice svitile na nebu blesté
K časti in slavi nebeškej goré.
Nebeška kraljica, visoka gospá,
Marija Devica je k meni prišla;
V naročji jej Dete se milo smehljá
In k sebi me kliče, da nekaj mi dá.“
Jaz k njemu se bližam in — tresem se
On dé mi prijazno: „Ne boj se me!“

Oj dete preljubo, ti ljubček si moj,
S tebój se jaz hočem igrati nocój.“
In dá mi konjiča lepa dvá
Konjiča rumena — od zlatá;
Voziček za njima vprežen je
In v zlatu in srebru leskeče se.
In vozim jaz Dete po cesti krasní
Po kojey se bíserov tisoč iskrí;
Lepôte se moči nagledati ní
Krasôte mogoče povedati ní.
In Dete se meni prijazno smehljá,
Nakrát sva z vozičkom do hlevea prišla.
In vstavim konjiča, ter sprežem ju
In v hlevček zlati privežem ju.
Tam jesta rumeno pšeničico,
Srebrno pijeta vodičico
Nebeško se Dete mi spet nasmejí
V nasméhu prijazno takó mi velí!“
„Ker vozil nocój si Rešnika svetá
V spomin ti konjiča on zlata podá;
Ohrani konjiča od zlata obá
Nedolžnost nebeško in čistost srcá.“
In rekši besede nebeške mi te,
V višave nebesne izginilo je.

Vzbudí se:

Krásne sanje, zlate sanje
Sanjal sem nocój,
Vozil zlati sem voziček
V njem je bil Zveličar mój.
Dva podaril mi konjiča
Krasna in zlatá,
To nebeška je nedolžnost
In čistost sreá.
Ta konjiča bom ohranil
— Zlata sta obá, —
Saj ju sam mi je podaril
Rešenik svetá.

Milan Šašelj.

Lepa knjiga.

Vladko in Stankec sta bila brata. Oba sta hodila v šolo in se prav pridno učila. Oče jima kupi lepo knjigo. V knjigi so bile mične povestice, pesence in uganke. Oj s kolikim veseljem sta čitala Vladko in Stankec to knjigo. In kaj bi je ne, saj jima je povedala toliko lepega in poučnega. Čujte samo nekoliko, kaj čita Stankec iz te lepe knjige:

Pridni učenec.

Pridni učenec z veseljem hodi v učilnico in se pridno uči. V učilnici pazi na vsako besedo gospoda učitelja. Za vsak nauk se pridno pripravi, in prav dobro zna vse, kar je vprašan. Naloge lepo piše in brez pogreška. Priden učenec je pripraven za vsako delo. Učitelj ga ljubi in tudi součenci ga spoštujejo. Priden učenec dela starišem mnogo veselja. Vedno ima pred očmi prigovor, ki pravi:

Da-si majhen in še mlad
Vender hodim v šolo rad.

Leni učenec.

Len učenec se neče učiti, zatorej ne hodi rad v šolo, ter pride večkrat prepozno. Na nauk ne pazi, ozira se okolo in moti druge učence. Kadar se čita na knjigo, ne kaže, ter tudi ne zna čitati dalje, kadar ga gospod učitelj pokličejo. Naloge piše slabo, ali jih pa še celó ne izdeluje. Učiti se mu ne ljubi, zatorej tudi ne zna, kadar je vprašan. Lenega učenca učitelj ne ljubi, po večkrat ga mora opominati in še celó kaznovati. Len učenec je zeló neukreten in ostane ves čas svojega življenja neumen, ker se ničesar učil ni. Součenci in drugi ljudje ga nimajo radi a svojim starišem dela mnogo žalosti in bridkosti.

Sirot.

Zbolela je Dragičina mati in vsled hude bolezni tudi umrla. Dragica je zdaj še bolj goreče k Bogu molila, da bi jej hranil vsaj očeta, ki je vedno bolehal. Ali tudi oče zbolí. Večkrat se je jokala Dragica pri postelji bolnega očeta; Oče jo je tolažil, rekoč: „Hčerka moja, ne joči se! Bodi pridna in upaj na Boga, on te ne zapusti.“ — Dragica je bila pridna in vsakemu ljuba in mila. Ko je oče umrl za dolgo in hudo boleznijo, takój so se našli dobri ljudjé, ki so Dragico k sebi vzeli in jo ljubili kakor svojo hčerko. Večkrat se je Dragica spominala očinih besed, da Bog nikogar ne zapusti, kdor se k njemu obrne in ga pomoči prosi.

Šaljiv dvoboj.

leta 1705. je prišel na Dunaj veliki vojskovodja vojvoda Mahlborough (izgovôri: Malború). Cesar Jožef ga je vzprejel jako prijazno in mu podaril krasno, v dijamantno okvirje vdéto sliko svojo (portrét) in poleg slike dragocen prstan v znamenje priznanja in odlike.

Neki dan izrazi vojvoda princu Evgenu željo, da bi rad obiskal vojaške tabore. Slednji je takój pripravljen ustreči visokemu gostu in še tisti dan se napotita oba v taborišče. V obilem spremstvu, ki jima je sledilo, bil je tudi neki Lukec Zitteraal, cesarjev dvorni pritlikovec. Tega je vodil princ Evgen za roko, a to takó,

da je moral mali pálček vsled velikega nerazmerja mej seboj in princem v nenaravnih skokih hiteti vštric svojega sopotnika, kar je naredilo navzočim obilo nedolžnega smehú in zabave.

Prišli so do prvega vojaškega tabora, kateremu je načeloval mestni stražni glavar Jakob Eschenhauer, znan vsled svoje neolike in robátosti. Brž ko je ta ugledal bližajoča se visoka gosta, začel je po svojej starej navadi liki hudemu vremenu, résnega lica, résnih besed švigati mej vojaki sem ter tjà, karati je in postavljati v red. V tem je došel princ Evgen z vojvodo in spremstvom.

„Mirúj!“ opomni Evgen strážmeštra na prvi hip. „Nismo prišli nadzorovat vojakov, nò samo pogledat smo prišli, ste li vsi prav vesele, židane volje.“ To rekši, podá možu mošnjiček z denarji, za katere naj bi vojaki pili na zdravje cesarske hiše in vojvode Mahlborough-a.

Ves presenečen ter vzradovan vikne stražni glavar: „Hvala Vam, Visokost, hvala! Kakor gotovo sem krščansko dete, Vaše izvanredne dobrote pozabiti ne smemo!“

Gospôda se posmeje.

„Krščansko dete?“ povzame počasi, tebi nič — meni nič, Lukec Zitteraal. „Molčite mi!“ pristavi búrneje, „da ste dete, za to ste pač prevelik, a kristjana Vas ne kažó ne besede ne vedenje Vaše.“

Eschenauer se strese jezen na vsem životu.

„Nù, česa pa hočete?“ vpraša ga zaničljivo strijček pritlikavček.

„Česa hočem?“ zadére se Eschenauer. „Pokažem ti, česa hočem!“

„Ahà, ahà,“ zasméje se prvi, „toda veste, kaj? Vaša postava kaže mnogo več junaštva, nego li pogum Vaš. Stojte, stojte —“ in Lukec potegne svoj meč iz nožnice. Grozen smeh navstane.

„Visokosti,“ déje Eschenauer navzóčima gostoma, „kaj li naj storim s to ubogo stvarco?“

„Kaj jaz vem,“ odvrne princ Evgen, „a takó se mi vidi, da je vama obema za osobno čast.“

„Kaj pa dà,“ kriči palček, „in hù hù ta mož tu nima nikakega poguma!“

Eschenauer obledí od jeze. „Tristo zelenih!“ zarotí se, „kaj takega mi pa še noben pošten človek nikoli dejal ni, in to si predrzne taka-le smét! Vidim, da moram —“

„Braniti se morate, braniti,“ hití vedno glásneje Zitteraal in zavíhtí meč na nasprotnika. Slednji pa urno odskoči, steče do bližnje mize v taboru, zagradi ondú dobro okajeno, nezokroženo, dolgo klobaso ter hití nazaj nad sovražnika, češ: „Tó-le, glej, prav tó-le je pravo orožje proti Tebi, gospodič Zitteraal, klobasíca ti mala, predrzna!“

Prične se dvoboj. Pritlikovec namahne čez noge nasprotnikove, a slednji odskoči k višku, zavíhtí v roki klobaso in hoče pripeljati možícu tako čez pleča in hrbet, da bi ga bila klobasa izvestno porázila na tla. A nameril je nesrečno. Klobasa se je srečala z mečem Zitteraalovim in — žal, samó polovica je je ostala Eschenauerju v roci.

Princ Evgen in vojvoda Mahlborough in vse spremstvo se je prav prisrčno smijalo. Potem pa je zaukazal princ: „Dovolj bodi, gospoda; rešila sta vrlo vsak svojo čast!“ Bojevnika sta se zadovoljila z ukazom ter končala utrujena — šaljivi dvoboj.

(Po A. pl. Näcklerji postov. M. O. Š.)

Vzpomlád življenja.

Saj ste znali, jélite, otroci dragi, da to ne more trajati vedno, ta nadležna, mrzla zima. Jedenkrat je vender moral priti gorki jug in solnce je dobilo konči toliko moči in veljave, da je odgrnilo z matere zemlje mrzlo, sneženo odejo. In zdaj se prestvarja in preraja vsa narava. V prekrasno zeleno oblačilo se oblači zemlja in iz nje poganja na tisoče in tisoče nežnih cvetic. In ptice se zopet vračajo v lepe naše gaje, katere ostaviti jih je primoral jesenski mraz. Vzpomlád je tù. Vse se je veselí, vse se raduje njenega prihoda, z naravo vred oživlja se vse.

In ti, zôrna, zlata mladina? — Oj raduj in veseli se tudi ti! Dà, ti se veseli krasne vzpomládi tembolje, kajti

„Zdaj klije tebi dvojni evet:
Vzpomládi čas, čas mladih let.“

Dà, dà. Tudi meni je klila kdaj dvojna vzpomlád: vzpomlád narave, vzpomlád življenja. A poslednja se je ospéla za vselej . . . Samó spominov uséhli cvetovi, porôšeni s solzâ roso, samó ti so ostali v duši. Ako vas utegnejo razveseliti, otroci dragi, evo vam jih šopek!

I.

Zdaj so vže veliki nekdanji moji továriši. In usoda jih je razgnala na vse strani svetá: tega sém, ónega tjà, da si služi kruha in se uči spoznavati življenja sad. Čudna, neusmiljena, trda ta usoda! Mári bi nas bila pustila skupaj; večno, večno naj bi si delili med sebjó življenje, ki smo je imeli v dneh mladostnih. Saj je bilo pač tako krasno to življenje!

Nosili smo še suknjice; a zabavali smo se vender in veseli smo bili dan na dan. Dobili smo igračo, naj bi si bilo karkoli. Zbrali smo se na kakej zelenej grivi, skakali ondù, rajali, vriskali prav kakor mlade goske, nabirali cvetic, spletali vence, i. t. d. Iger smo poznali toliko, da nikoli tega. Zdaj smo se lovili, zdaj šli „zlate barvice“ ali „zlate cimbare,“ zdaj smo si zopet spomnili, da so take igrače preotročje za nas ter jeli posnemati óne igre, ki smo je videli igrati odraslo mladino, kakor „od cilja do cilja,“ „trden most,“ i. t. d., ali pa je zvil ta ali óni iz kakih cunj meček (žogo), da smo ga metali sem ter tjà, dokler se ni razvil. In peli smo tudi, peli priproste, otročje pesence, a vender se nam je zdelo, da je naše petje najlepše, najblagolásnejše. Takó je bilo po ves dan. Na večer pa smo zaigrali „kolo,“ dali drug drugemu z roko „zadnjo“ — ter otišli vsak na svoj dom.

Druzega dne smo se zbrali pod našim kozolecem, kder nam je oče napravil lepo „ujčkalico,“ na katerej smo se ujčkali ter pométali tlà s svojimi suknjicami. In ko smo se tega, da-si ne tako kmalu, naveličali, šli smo v največji prah, mérit ga. A to poslednje delo je imelo to neprijetnost, da smo si umazali in uprašili pri njem svoje suknjice. Nam se to sicer ni zdelo nič hudega, a mati je zvečer vse drugače govorila. Kako li? Oj, tako skrivnostno, skrivnostno, da nihče nas ni hotel povedati; samó Štékljev Franek nam je nekega dne ves objokan pravil: da ne bo nikoli več méril prahú, ker ga je mati sinoči, ko je prinesel prašno suknjico domóv, prav neprijazno, s šibo v roci vzprejela. Smijali smo se mu sicer, a marsikateri je bil mej nami, ki mu je vest očitala, češ: kaj se bodeš smijal, mári ni tebe óni dan tudi nekaj takega doletelo?

Tretji dan smo našli tretjo zabavo, četrty dan četrto, vsak dan drugo, vsak dan novo . . .

In to naj bi ne bilo krasno življenje!

II.

A vzbudila se je v naših srcih prva želja, prvo hrepenenje . . . In posljè nismo bili več tako veseli, tako srečni, dokler nismo dosegli, po čemer smo hrepeneli.

Jaz sem bil dobro izpolnil tretje leto, in moji tovariši so bili tudi nekako take starosti.

Bilo je lepo vzpomladansko popóludne. Tam gori pod našim orehom, bili smo se dogovorili, da se zberemo ter gremo potem brat petelinčkov, trobentíc, vijolic, i. t. d. Vže smo bili vsi skupaj, razven jednega: Jožka Tonikovega. Kde je neki ta ostal? „Zdaj-le gre!“ viknil je Grobeljčkov Tonček, in ozrli smo se, če gre res. Ali kako smo ostrmeli! Res je šel Jožek res ali kakšen! Oj da bi ga bili vi videli! Tekli smo mu nasproti, radostnega srca, radostnih lic smo ga vzprejeli v našo sredo . . .

Imel je — prvé hlače.

„Kdaj so ti jih pa kupili?“

„Kako si lep, Jožek!“

„Kdo ti jih je naredil?“

„Koliko so stale?“

Tako in jednako smo ga izpraševali vsi v jednej sapi obsuvsí ga, a on nam je hitel odgovarjati.

Potem smo šli brat petelinčkov, trobentíc, vijolic. A nabrali smo malo; kako pač, ker nismo videli družega nič kakor Jožka. Kar sram nas je bilo ubožnih „kitljarčkov,“ ko se je Jožek tako lep sukaj mej nami. To je mendà opazil on; hotel nas je pomiriti, rekoč: „Lepe so, kaj nè, lepe. Ali nikar ne mislite, da jih bom nosil vsak dan. Kaj še! Samó danes je imam, da je pomérim, potem je bo mati spravila do „Velike noči.“ A tedàj, ko pojdemo „ropotat,“ imel je bodem zopet.“

„Ko pojdemo ropotat“, ponavljal je vsak izmej nas milo pogledajoč srečnega Jožka. In vsak si je zaželel: Ko bi do takrat tudi jaz imel take hlače!

Zvečer pa smo pravili očetu in materi o srečnem Jožku, ki je tako lep, tako ves drug, ker ima hlače. In prosili smo dobre roditelje, prosili tako lepó, naj bi bili tudi mi tako srečni, da bi je dobili, dobili vsaj do „Velike noči,“ ko pojdemo „ropotat.“ Kaj ménite, da so nam odrekli stariši? Nikakor ne, marveč: Bodí, dejali so nam vsakemu — če boš priden, dobiš je tudi ti. In to nam je bilo dovolj. Veselo smo si pripovedovali drugega dne, kaj in kako so obljubili stariši. Bili smo zopet srečni, presrečni.

Samó da bi prišla skoraj Velika noč!

III.

Prišla je. Po Cvetnej nedelji so se jeli oglašati klepetci in ropotače in drdre znaneč, da je tukaj Vélíki teden.

Oj radosti polen, zaželeni Vélíki teden! Kdo se te je tedàj bolj razveselil, kakor mi otroci. V ponedeljek in v torek popravili so nam očetje, če je bila morda

ta ali ona ropotača kaj potrta; v sredo pa je bilo čas iti „ropotat.“ Na mostu pred Nagodétovcem, smo imeli dogovorjeno otroci, da se bomo sešli, praznje oblečeni, oblečeni v — hlačah. Oj kako bomo lepi!

Komaj je odzvonilo póludne, vže smo jeli priganjati mater: „Mati, mati, napravite nas, da pojdemo „ropotat“. A mati nam ni hotela takòj izpolniti želje. „Tiho, tiho, otroci,“ dejala je, „ali ne veste, da še ni jedna ura; če vas zdaj oblečem, umazani bodeite do štirih.“

„O nè, ne bomo se umazali,“ prosili smo tako dolgo, da smo preprosili mater.

In po jednej uri smo vže bili umiti in napravljeni. Lepe bele srajčice smo imeli, nove klobučke, lepo osnažena obuvala in — hlače. Oj kako lepó so nam stale! Tako dovolj dolge so bile; in žepke so tudi imele, kamor smo lahko déli to in óno. Oj, lepše so bile, desetkrat lepše, nego li Jožkove óni dan. Neizrečno smo se dopali samim sebi. Kar vrelo nam je po glavi, ko smo se ogledovali — — Priprosta, srečna mladost!

In hiteli smo na most vsak s svojo ropotačo. Kmalu smo bili vsi skupaj. In tu smo jeli ogledovati drug drugega, hvaliti in grajati . . .

Ob štirih smo šli v cerkev. Prekrasno je bilo ondukaj. Kaj bi vam popisoval, otroci dragi, saj vem, da je vsakdo vas vže bil v cerkvi Véliki teden. Mogočno je oznanjal božji grob, kako se je vršilo pred leti in leti naše odrešenje; luči so gorele Rešeniku v čast in veličastno petje se je razlegalo po cerkvi . . . Nek skrivnosten, svet čut je prešinjnal naša otročja srea in pobožno smo molili trpečemu Zveličarju v čast. A odmolivši, čakali smo hrepeneče, kdaj bode nehálo petje pred oltarjem in kdaj bodo zaropotali naši klepetci. Tudi temu je prišel čas. Oj kakšen ropot vam je bil to! Vrteli smo in mahali vsak s svojim orodjem, da je odmevalo po vsej cerkvi. A vedeli nismo otroci, kaj vse to pomeni . . .

In v četrtek je bilo takisto in v petek tudi. Koliko lepega, koliko veselega! In hlače smo imeli vse dni in še v soboto, nedeljo in ponedeljek.

* * *

Takó je bilo kdaj. In zdaj se zopet prestvarja in prerojuje vsa narava. V prekrasno zeleno oblačilo se oblačí zemlja, in iz nje poganja na tisoče in tisoče nežnih cvetic. In ptice se zopet vračajo v lepe naše gaje, katere ostaviti jih je primoral jesenski mraz. Vzpomlád je tù. Vse se je veseli, vse se raduje njenega prihoda, z naravo vred oživlja se vse.

In tí zórna, zlata mladína? Oj raduj in veseli se tudi ti! Dà, ti se veseli krasne vzpomladi tembolje, kajti

„Zdaj klije tebi dvojni evet:

Vzpomládi čas, čas mladih let.“

Dà, dà. Tudi meni je klila kdaj dvojna vzpomlád: vzpomlád narave, vzpomlád življenja. A poslednja se je ospéla za vselej . . . Samó spominov uséhli cvetovi, poróšeni s solzâ roso, samó ti so ostali v duši.

M. Podtrojiški.

Kurent.

(Narodna pripovedka; zapisal v Podzemlji J. Barlè.)

Fotovo ste že kaj o Kurentu slišali, otroci ljubi. Čujte, kaj je meni óni dan stari Mežnar o Kurentu pripovedoval.

„Živel je mož, zvali so ga Kurent. Prosil je Bogá, da mu da puško, s katero bode vse zadèl, kar bode streljal. Bog mu je dal tako puško. Kurent je potoval potem po svetu. Bilo je po zimi. Na grmu sedelo je in čivkalo nekoliko vrabcev. Kurent je hotel vrabce postreljati, a neki gospod, ki je mimo prišel, norčeval se je z Kurenta, češ, kaj bode neki on ustrelil. „Bodete li vi óne vrabce, katere jaz ustrelim, hòsi v tem trnji pobrali?“ poprašal ga je Kurent. Gospod je prikimal. Kurent je vrabce postreljal, a gospod, kateri je moral hòs vrabce pobrati, okrvavel si je vse noge po bodečem trnji in zmrzlem snegu.

A Kurent ni bil sè sámo puško zadovoljen. Poprosil je Boga gosli, katere bodo takó godle, da bode moral vsak, kateri jih bode čul, nehoté plesati. Tudi te gosli je Kurent dobil. Ko je šel v mesto, došel je na potu ženo, ki je nesla jajca v naramnem koši v mesto na prodaj. Kurent jo je poprosil jedno jajce, ali ona ga je oštela, da je berač in mu ni dala jajca. Jezen začel je Kurent gosti, a žena plesati; seveda, da so se jej vsa jajca v koši pobila.

Ostarel je Kurent. Napotil se je v nebesa, ali v nebesih ga niso hoteli vzprejeti, ker je bil preveč pregrešen. Nagovoril je sv. Petra, da mu vsaj toliko nebeška vrata odprè, da bode videl, kakó je v nebesih. Komaj je sv. Peter malo vrata odprl, vže je Kurent smuknil v nebesa in se vsedel na svojo suknjo, rekoč, da sedi na svojem. Ali nebeščani so se Bogu pritoževali, da jim Kurent nikdar mirú ne da, zato je moral nebesa zopet zapustiti.

Kurent je odšel domóv v svojo hišico in zopet v miru živel. Poslali so smrt po njega. Ko je smrt k njemu prišla, zatelikal je Kurent zlato jabolko po sobi in rekel smrti, da bode njeno, če je vlovi. Jabolko se je zatelikalo v bučo, katera je pod posteljo ležala, a smrt je skočila za jabolkom v bučo. Hitro je Kurent bučo čvrsto zatrdil in jo na visok hrast obesil. Sedem let je visela smrt v buči zaprta na hrastu. Osmo leto bil je v ónem gozdu velik lov. Lovci niso ves božji dan ničesar ustrelili, zato so sklatili óno bučo s hrasta. Buča je pala na tla, razbila se, a smrt je bila zopet prosta. Odšla je potem pred sodnji stol in Kurenta Bogu zatožila, rekoč, da jo je sedem let imel v buči zaprto, kjer se je postila in sušila. Smrt se je Kurenta bala in rekla, da ne gre več nikdar po njega. Zato je Bog hudobce poslal po Kurenta. Hudobce je Kurent ravno tako opeharil, kakor smrt; vrgel je namreč zlato jabolko v kovaški meh in vsi hudobci so skočili v meh, katerega je Kurent hitro zavezal, dejal na nakovalo in takó po njem udrihal, da so zaprti hudobci od bolečin kričali in zdihovali.

Ker ni Kurentu mogel nihče do živega, zaprl ga je Bog v čebelnji panj in ga postavil v mesec, da ne bode Kurent niti v nebesih, niti na zemlji, nego v zraku in še zdaj je ondù, in vidiš ga, kadar je polna luna.“

To mi je pripovedoval stari Mežnar o Kurentu.

Listje in cvetje.

Solzé.

Solzé nebeške so sestré,
Nikar ne boj se jih srcé!
Ko s tebe vrè potok solzá,
Obsvétí žarek jih z nebá,
Da kakor mávričini čar
Zasvétí duhu njih se žar,
Sedmerobárvnate se zdé
In nove nade nam delé.
Ko toraj v bólu se solziš
In blede smrti si želiš,
Na zjásneno pogléj nebó,
Poglej na mávrico krasnó!
Porók je mávričini žár,
Da val svetá ne stré nikdár,
Da tebi milostív bo Bog,
Poroštvo daje sólz potok.

J. Rejec.

Sinek materi za god.

Čajuba, draga, skrbna mati!
Kaj za god Vam hoče dati,
Sinek Vaš še deček mládi?
Kaj posebnega bi rádi?

Zdravje ljubo in radósti
Tjà do poznih let starósti,
Sreče tudi prav obilo
Naj bi Vam nebo delilo!

Pridno hoče se učiti,
In za Vas srčno molíti!
Vedno Vaš hvaležni sin
Prepokorni — Valentin.

A. K. Sež-ov.

Uganke.

- 1) Kdo je od svojega rojstva do poslednje ure svojega življenja vedno vesel?
- 2) V katerej šoli imajo učenci oči, pa vender ne vidijo?
- 3) Kdo je prvo kranjsko pratiko spisal?

Zimi v slovó.

Člej! narave krás
Vže prihaja,
Tožni zimski čas
Pa odhaja.

Ptičie zbor v slovó
Mu prepéva;
Nam v pozdráv ljubó
Žvrgoléva.

J. Zagorski.

Svetniki — pomočniki.

Sv. Boštjan za kugo; sv. Blaž za grlo;
sv. Polona za zobé; sv. Valentin za bolečine;
sv. Jedert za miši; sv. Florijan za ogenj;
sv. Jurij za konje; sv. Urh za mrzlico;
sv. Jakob za veter; sv. Rok za rane;
sv. Jeronim za streló (hudo uro, točo); sv. Ambrož za dež;
sv. Martin za govedo; sv. Katarina za glavo;
sv. Barbara za srečno zadnjo uro;
sv. Miklavž za vodo; sv. Lucija za oči.

Nove knjige in listi.

Za odrasle. „Narodna knjižnica.“ I. zvezek. Pobratimi. Roman. Spisal dr. J. Vošnjak. V Ljubljani, 1889. Natisnila „Narodna tiskarna.“ V 8°. 231 str. — „Narodno knjižnico“ urejuje v našem slovstvu obče znani gosp. Anton Trstenjak. To je najnovejše delo v našem domačem lepoznanstvu. Imé odličnega našega slovenskega pisatelja dr. Josipa Vošnjaka je v našem narodu dovolj znano; bilo bi tedaj odveč, da bi o njegovem „romanu“ obširno govorili. Ker je knjiga pisana za odlično slovensko razumništvo, izpregovorili so o njej v to stroko spadajoči listi. Priporočamo jo vsem odličnjakom, ki se zanimajo za našo slovensko literaturo. Cena v platno vezanej knjigi je 1 gld.

* Postojinsko okrajno glavarstvo. Zemljepisni in zgodovinski opis. Spisali in izdali učitelji v okrajih. Knjigi pridejan je zemljevid Postojinskega okrajnega glavarstva. V Postojni. Založil in tiskal R. Šeber 1889. 8°. 238 str. — To je naslov najnovejšej in jako zanimivej knjigi, ki je prav dobro sestavljena in za domoznanstvo velike koristi. Trdo in v platno vezana knjiga stoji 1 gld. 15 kr., mehko vezana 85 kr.; po pošti 10 kraje. več.

Za mladino. Bršljan. List mladeži. Tečaj IV. Uredjuje Ljudevit Tomšič, ravnajući učitelj dolnjogradske škole u Zagrebu. Zaklada knjižara Mučnjak i Senftleben u Zagrebu. — To je naslov jako ličnemu časopisu s podobami za hrvatsko mladino. „Bršljan“ je pred nekaj leti prenehal izhajati, a letos je začel v novej jako lične obliki zopet izhajati. Pisan je v toli umevnem hrvatskem jeziku, da ga tudi slovenska mladina lahko razumé. Prvo število ima 32 strani v 8ki, pet ličnih slik in 1 barvano podobo kot prilogo. Cena mu je za vse leto 2 glđ. 30 kr. O priložnosti izpregovorimo še kaj več o tem listu, za danes ga priporočamo v prav obilo naročevanje.

* Prveljubice. Pjesme i pripovjesti mladosti. Napisao Josip Milaković. U Zagrebu. Nakladom knjižare Mučnjak i Senftleben. V 8°. 142 str. — To je knjižica za hrvatsko mladino, ki je pisana v tako lepem in priprostem jeziku, da jo vsak Slovence lahko umeje. Za poskušnjo smo v 1. in 3. letošnjem „Vrtčevem“ listu prinesli po jedno teh pripovedek v slovenskem prevodu. Časoma prinesemo še katero. Priporočamo to knjižico tudi našej mladini, ki je hrvatskega jezika zmožna, ali se ga pa želi naučiti. Cena jako lično trdo vezanej knjižici je 60 kraje.

Demant.

(Priobčil Fr. Staufer.)

a
 a a a
 a a c č č
 e e e i i j
 j j k k l l n n
 n n o o o r
 s t v v v
 v v z
 ž

Zaménjajte pismena v tem demantu tako med seboj, da se bode čitalo v devetih vrstah devet besed od leve na desno; a srednja, rekše peta vrsta naj se čita tudi od zgoraj nizdolu po sredi posamičnih besed.

Besede naj značijo: 1. soglasnik; 2. gozdno žival; 3. gozdno drevo; 4. reko na Štírskem; 5. vesel praznik; 6. poslopje; 7. kuhinjsko posodo; 8. kmetijsko orodje; 9. soglasnik.

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnjem listu.)

Rešitev demanta in zabavne naloge v 2. „Vrtčevem“ listu.

Rešitev demanta:

P
 b o r
 p e s e k
 S v i t a v a
P o s t o j i n a
 P o l j s k o
 A n i ž a
 A n a
 a

Rešitev zabavne zaloge:

K					
	A				
	R				
K	U	L	P	A	
		O			
		V			
		E			
		C			

Demant in zabavno nalogo so prav rešili: Gg. Fr. Cicero, učitelj na Trnovem; J. Kraševce, učit. v Biljah (Gor.); Mih. Lesnika, učit. pri sv. Florijanu pri Rogateu (Štir.); Armin Serajnik, učit. pri sv. Miklavžu nad Laškem; Anton in Fran Žnidaršič v Pl. Bistrici; A. Bratina in Fr. Gombač, dij. dež. km. šole v Gorici; Gogenci dež. km. šole v Gorici; Emil Šinko v Središči (Štir.); Milan Guštin, Janez Bobnar, Jan. Zorč, Jan. Kessler, Jan. Kovač, Fr. Franké, Ant. Ratajec in Dav. Rošker, dijaki v Rudolfovem; Rad. Vidic, Iv. Železnikar, Fr. Vončina in Mat. Žužek, dijaki v Ljubljani; Al. Korošec, dijak v Mariboru; Evgen in Ana Sajovic v Kranji; Milan in Vladimir Vošnjak, uč. v Soštanci (Štir.); Rud. Cepuder, uč. v Litiji; Rud. in Viktor Andrejka, uč. v Ljubljani. — Giz. Širec, učenka v Bolei; Amalija Škerjanec v ? — (2) Ema in Mieka Gantar, uč. na Studencu.

Demant so prav rešili: Gg. Jos. Budal, učit. v Gergarji (Gor.); Milan Kersnik in Alf. Serjun, dijaka v Ljubljani; Bogumil in Vladimir Kosér, učenca v Idriji; M. Jelovšek, uč. v Ljubljani; Iv. Pregl, uč. pri sv. Venčesu (Štir.). — Josipina Koderman, učenka na Frankolovem (Štir.); Ivana Chianta, Antonija Godeša, Antonija Rován, Neža Matičič, Ivana Mislej, Marija, Amalija, Ivana in Alojzija Milavec, učenke v Planini; Miei Tomazič in Jera Žlegl, učenki pri sv. Venčesu (Štir.).

☛ Tretje število „Vrtčev“ za mesec april izide na pol drugej páli. „Ured.“

„Vrtčev“ izhaja 1. dné vsacega meseca, in stoji za vse leto 2 glđ. 60 kr., za pol leta 1 glđ. 30 kr. Napis: Uredništvo „Vrtčev“, mestni trg, šte. 23 v Ljubljani (Laibach).

Izdajatelj, založnik in urednik **Ivan Tomšič**. — Natisnila Klein in Kovač v Ljubljani.